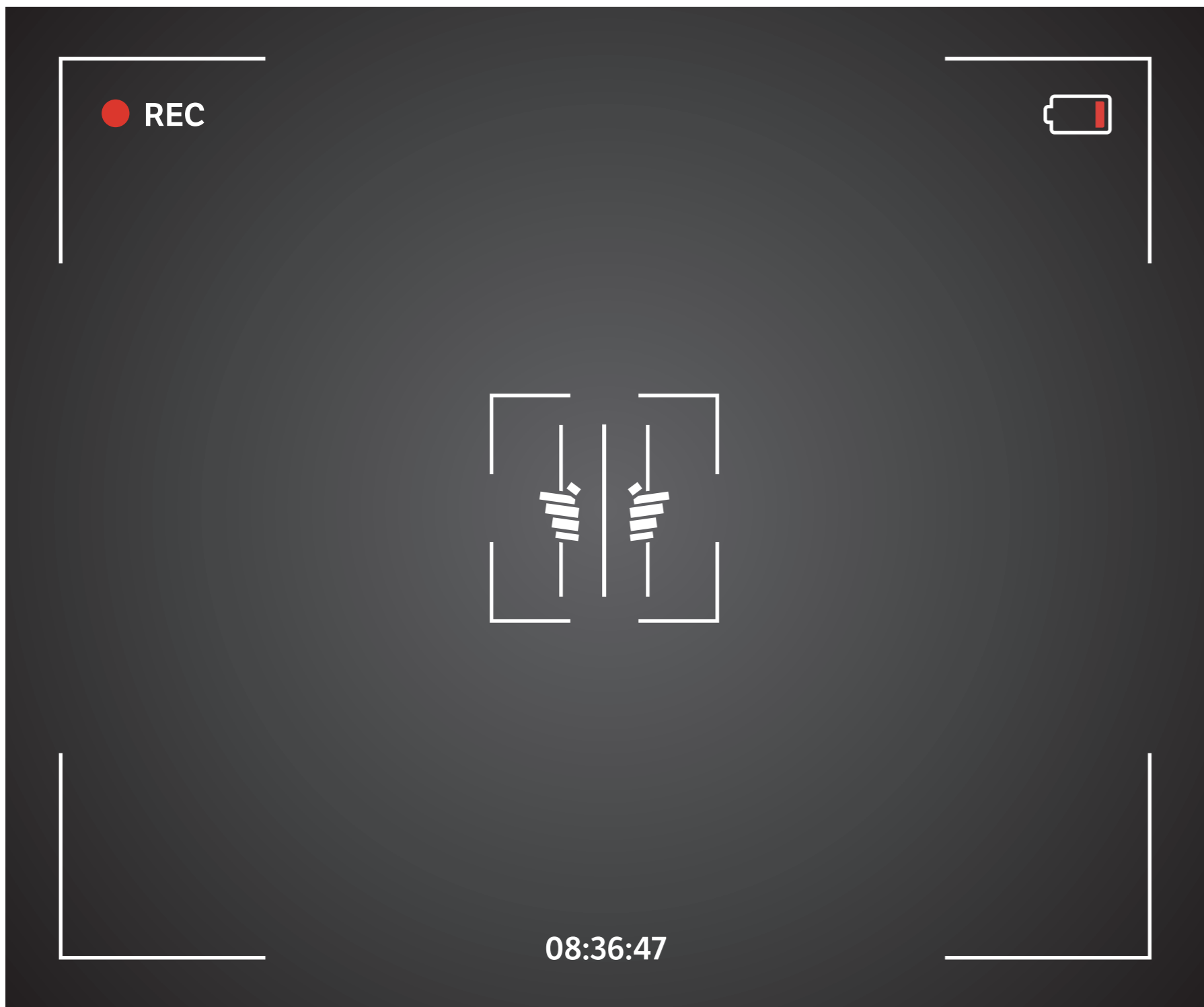

Vast in de VS

De docu over
Singhs celstraf
pakte anders
uit dan gedacht

BINNENLAND 10-11

'EEN AMERIKAANSE NACHTMERRIE'

De docu over zijn leven pakte anders uit dan gedacht

Jaitzen Singh zit al 39 jaar in een Amerikaanse cel, naar eigen zeggen onterecht. BNNVARA maakte een prestigieuze docuserie over hem, maar nu eist Singh dat die niet wordt uitgezonden.

Door onze redacteurs **Bram Endedijk** en **Bart Hinke**

In zijn cel in de Vacaville Medical Facility in Californië buigt Jaitzen Singh zich op 21 augustus 2022 over een lijntjesschrift. Hij schrijft een brief aan de directeur content van BNNVARA. „Geachte mevrouw Kunzeler. Ik ben Jaitzen J. Singh (77) en ben op oneigenlijke gronden veroordeeld

voor de moorden van mijn echtgenote Grace en dochtertje (stief) Daphne.” Singh is de langzittende Nederlander in een buitenlandse gevangenis. BNNVARA zou met producent Submarine een documentaire maken om zijn zaak te helpen, schrijft Singh. Die beloften bleken volgens hem niks waard. Nu vreest hij voor zijn leven. De brief eindigt met koeienletters, die de gedetineerde nog extra nadrukkelijk heeft onderstreept. „Mevrouw Kunzeler, ik bid, smeek, verzoek u heel veel erg: Stop The 'Documentaire': zend het niet uit AUB.”

De smeekbede heeft geen effect. Vanaf 29 mei, een week eerder al te zien op videodienst NPO Plus, wordt op NPO2 de vijfdelige documentaireserie *Een Amerikaanse Nachtmerrrie* uitgezonden. De serie, die een miljoen euro heeft gekost, begint zeven jaar geleden als een gezamenlijk project van Singh en zijn advocaat met omroep BNNVARA en productiebedrijf Submarine. Van de harmonie uit 2016 is niks meer over, zo blijkt uit gesprekken met betrokkenen, mails, interne documenten en de documentaire die NRC heeft gezien. Vrij-

dag dient een kort geding, waarin Singh de uitzending van de documentaire wil voorkomen. Hoe een samenwerking over de zaak van de langzittende Nederlander in het buitenland, eindigde in een conflict over de totstandkoming van een prestigieuze NPO-documentaireserie.

Schuldig

Jaitzen Singh wordt in 1984 opgepakt en daarna veroordeeld voor het geven van de opdracht tot de moord op zijn vrouw

Grace en zijn stiefdochter Daphne. Singh kan de moorden niet zelf hebben gepleegd, omdat hij ergens anders was. Maar een jury bevond hem in 1986 en 2000 schuldig aan het aansturen van de moord, hij kreeg 56 jaar cel. De uitvoerders werden nooit veroordeeld.

Al jaren strijdt Jaitzen Singh, samen met zijn familie en zijn Amsterdamse advocaat Rachel Imamkhan, om vrij te komen. Hij heeft altijd volgehouden onschuldig te zijn. Een motie van de Tweede Kamer uit 2020 die de Nederlandse regering verzoekt alles in het werk te stellen om Singh uit de Amerikaanse gevangenis te halen, had geen resultaat. Bij de veroordeling worden vraagtekens geplaatst: in zijn eerste strafzaak werd een heroïneverslaafde gedetineerde beloofd nadat hij belastend verklaarde over Singh. Die getuige overleed vlak voor hij in 2000 daarover kon worden ondervraagd in een nieuw proces, dat Singh verloor. Hij zit nu al 39 jaar vast.

Werktitel: The Singh Case

De Nederlands-Amerikaanse productie-maatschappij Submarine ziet in 2016 potentie in een documentaire over de 'Singh-case'. Het zal de „eerste Nederlandse *true crime* serie zijn”, staat in een persbericht. Dit genre is populair sinds de Netflix-hit *Making a Murderer*, waar een oom en een neef worden neergezet als slachtoffers van een gerechtelijke dwaling in een gruwelijke moordzaak. Submarine is geprikkeld door Singhs mogelijke onschuld, zo laat ze in de beginjaren aan Singh en zijn advocaat weten.

Er worden afspraken op papier gezet om Singhs verhaal via een film te vertellen. „Samenwerkingsovereenkomst”, staat in kapitalen boven een drie pagina's tellend contractje uit 2016. „Dhr Singh zal zijn exclusieve verfilmingrechten op zijn levensverhaal” overdragen aan productiebedrijf Submarine BV. Vanuit Los Angeles ondertekent medeoprichter Femke Wolting het document, namens Jaitzen Singh tekent zijn advocaat Rachel Imamkhan. Submarine zegt toe zaken „met vertrouwelijk karakter” over Singh geheim te zullen houden. Imamkhan en Singh mogen niet aan andere films meewerken. Daarnaast hebben ze geen zeggenschap over de inhoud van de film. De overeenkomst met Singh is essentieel voor het slagen van de docu, zo laat Submarine weten aan NRC. „Zonder deze verklaring zou er geen financiering worden verleend door film- en televisiefondsen.”

De filmploeg krijgt in 2019 de fondsen die nodig zijn om het project te volbrengen. Onder de werktitel *The Singh Case*, krijgt Submarine 534.185 euro toegekend van het NPO-fonds en ruim 176.000 euro van het Nederlands Filmfonds. Het totale budget van de serie is 1 miljoen euro, ook BNNVARA draagt daar aan bij. Een ander deel wordt gedekt door een voorschot van het internationale mediabedrijf APC. Dat ziet buiten Nederland markt voor de film, en koopt de distributierechten voor een onbekend bedrag.

De film is dan al twee jaar in productie en de insteek is helder: er is veel misgegaan bij de veroordeling van Singh en de Nederlandse staat steekt geen vinger voor hem uit. *De Volkskrant* publiceert in de zomer van 2017 een groot verhaal over Singh, waarin staat dat de bewijzen voor zijn onschuld zich opstapelen. Hij zit waarschijnlijk onterecht vast, volgens de krant. Twee dagen daarna wordt vanuit Submarine een persbericht rondgestuurd: „Submarine en BNNVARA werken aan een documentaire over Jaitzen Singh, die al sinds 1986 mogelijk onterecht vastzit.” Die avond zitten Imamkhan en Wolting, samen met de zus van Singh, bij de

”
Mevrouw Kunzeler, ik bid, smeek, verzoek u heel veel erg: Stop 'Documentaire': zend het niet uit AUB”

talkshow van Eva Jinek, toen nog bij de publieke omroep. Producent Wolting zegt over Singhs advocaat: „Ik denk dat het haar lukt om de zaak op te lossen en dat is natuurlijk een heel spannend gegeven voor een documentaireserie die we willen maken.” De film zal ook gaan over „het falen van de Nederlandse overheid”, schrijft Wolting in een mail aan de advocaat uit 2018. Het ministerie van Buitenlandse Zaken zou zich nauwelijks hebben ingespannen voor overplaatsing van Singh, een Nederlander die geboren is in Suriname.

Seksueel misbruik

In de eerste productie jaren vergezelt advocaat Imamkhan producent Submarine op tientallen draaidagen. Maar in de zomer van 2018 ontstaan scheurtjes in de samenwerking. Imamkhan voelt zich buitengesloten. Ze vindt dat de film haar juridische spitwerk in de weg zit en dat Submarine niet zorgvuldig omgaat met bronnen die ten gunste van Singh verklaren. Ze hamert er op dat regisseur Hans Pool, die in 2017 betrokken raakt bij het project, bij Singh langs moet. Volgens Imamkhan stelt hij dat bezoek uit. Submarine zegt dat Pool Singh vanaf het begin wilde bezoeken, maar dat de gevangene daar toestemming voor moest geven.

Een andere complicerende factor is dat Daphnes familie Singh beschuldigt van seksueel misbruik van zijn stiefdochter. Imamkhan wist dat dit ter sprake zou komen. Ze vindt het juridisch niet relevant: Singh is er nooit voor aangeklaagd en als mogelijk motief voor een huurmoord is dit niet naar voren gekomen in de strafzaak. Maar de makers interviewen voor hun serie ook de nabestaanden van Daphne en Grace die Singh beschuldigen van misbruik. De documentairemakers zien het als hun journalistieke plicht dit onderdeel te maken van hun serie, ook omdat het later een rol speelt bij zittingen rond Singhs mogelijke vrijlating.

Als Singhs zus Sieta in de zomer van 2018 hoort dat de nabestaanden ook meedoen aan de documentaire, en dat de beschuldiging van het seksueel misbruik behandeld zal worden, trekt ze zich terug. Regisseur Hans Pool noemt de misbruik-aantijgingen in een mail naar haar „pure speculatie.” Producent Wolting mailt Sieta dat Submarine de documentaire is begonnen omdat „we geloven dat er heel serieuze redenen zijn om te geloven dat je broer onschuldig is in de gevangenis zit.” Een documentaire kan volgens Wolting „veel druk zetten op de Nederlandse politiek om nu wel iets te doen.” Ook wil ze een deel van eventuele opbrengsten van de film ten goede laten ko-

men aan de juridische bijstand van Singh, maar dan is het „wel belangrijk” dat de familie meedoet aan de film.

Sieta laat zich overtuigen. Ze heeft vertrouwen in Pool, schrijft ze later, omdat die na een interview voor de documentaire met haar in haar woonplaats Ruurlo zou hebben gezegd: „Zie je wel: hij heeft het niet gedaan.”

Conflict

De makers spreken steeds meer mensen die helemaal niet vinden dat Singh onterecht is veroordeeld. Regisseur Hans Pool spreekt de aanklager in de strafzaak en die in de herzieningszaak. Beiden zeggen, zonder enige twijfel te tonen, dat Singh zijn straf verdient, omdat er ook indirect bewijs is dat op hem zou wijzen als opdrachtgever van de moorden.

Pool spreekt steeds meer mensen die belastend getuigen over Singh. Zo zou hij volgens een betrokkene in drugs hebben gehandeld. Hij krijgt van een van de aanklagers een dagboek waarin de overleden stiefdochter van Singh aantekeningen zou hebben gemaakt van misbruik, en krijgt de aangifte daarover onder ogen die in 1981 is gedaan.

De breuk is niet meer te lijmen nadat Pool in mei 2021 eindelijk zijn hoofdperson in de Amerikaanse gevangenis ontmoet. Door de coronacrisis was dat eerder niet gelukt, er was alleen een gesprek via Zoom. Singh heeft intussen wel aarzelingen. Hij is in 2019 in de gevangenis aangevallen en wijt dat aan het gewoet van de filmploeg in de geschiedenis en bronnen in de bendewereld. BNNVARA-eindredacteur Sjoerd van den Broek schrijft op verzoek van Singhs advocaat een brief om hem gerust te stellen. „We voelen ons er verantwoordelijk voor dat iedereen zich prettig en veilig voelt in de samenwerking”, schrijft hij.

Het bezoek komt alsnog tot stand. Pool mag niet filmen in de gevangenis, maar is na afloop ontgoocheld. Volgens hem is Singh is zo gefixeerd op 'de gevangenis uitkomen', dat hij niet een keer zijn vrouw Grace noemt, of over stiefdochter Daphne begint. Pool verwoordt dat ook zo in de documentaire. Volgens Singh is dat „een leugen”, zo laat hij vanuit de gevangenis weten via een voicebericht aan zijn advocaat. „Ze zijn afgeslacht, dat doet mij enorm pijn. Ik was niet daar om hen te beschermen.”

Imamkhan zegt dat documentairemaker Pool beloofd had Singh niet zonder zijn advocaat te bezoeken. In de zomer van 2021 zegt de advocaat de samenwerking op in een aangetekende brief. Ze wil

Jaitzen Singh gedetineerde

Jaitzen Singh werd geboren in **Suriname** in 1944 en woonde van 1965 tot 1970 in **Nederland**. Hij vestigde zich later met zijn gezin in de **Vereenigde Staten**.

Hij werd in 1984 **gearresteerd** en zit sinds dat moment gedetineerd. Hij werd veroordeeld voor de moord op zijn echtgenote **Grace** en stiefdochter **Daphne** in 1983.

dat al het beeldmateriaal van haar en haar cliënt, waaronder een opgenomen Zoom-gesprek, wordt verwijderd.

Ook na zijn bezoek probeert Pool Singh nog aan zijn kant te krijgen. Hij is van mening, schrijft hij nog in oktober 2021 aan Singh, dat de huurmoorden ook het gevolg kunnen zijn van een uitvoering die uit de hand is gelopen. Dit zou betekenen dat „u niet schuldig bent aan de huurmoorden van uw vrouw en pleegdochter.” Maar dan moet hij wel in gesprek met Singh, schrijft Pool: „Ik kan op deze manier ook niet bewijzen dat u volkomen onschuldig bent. Het is nu of nooit.” Singh vindt dat afpersing. Hij schrijft terug: „In godsnaam, *don't get me and my family murdered for your (...) financial greed.*”

'Belazerd'

In het najaar van 2022 is de serie bijna klaar om uitgezonden te worden. Een Zoom-gesprek met Singh en beelden van Imamkhan in haar kantoor zitten nog steeds in de documentaire. Aanvankelijk zou de serie in oktober worden uitgezonden, maar dat wordt uitgesteld. Daarbij speelt volgens BNNVARA een rol dat er in januari 2023 een uitspraak is over mogelijke vervroegde vrijlating van Singh. De beslissing is dat Singh gevangens blijft.

Uiteindelijk bekijkt advocaat Imamkhan eind 2022 alsnog de laatste twee afleveringen, waarbij volgens haar veel stukken nog zonder beeld zijn. Naderhand stelt ze een document op met meer dan twintig inhoudelijke klachten: de serie zou eenzijdig zijn, oude feiten worden als nieuwe onthullingen gepresenteerd, gesprekken zijn tegen afspraken in opgenomen en het seksueel misbruik speelt een te grote rol. Het benoemen daarvan zou gevaar op kunnen leveren in de gevangenis, waar zedendelinquenten hun leven niet zeker zijn. Volgens Submarine worden feitelijke onjuistheden waar Imamkhan op heeft gewezen aangepast.

De advocaat voelt zich „belazerd”, ook omdat ze vindt dat de filmmakers haar contacten in Amerika hebben gebruikt. „De grootste fout die ik heb gemaakt is vertrouwen dat ze Singh wilden helpen en informatie met ze te delen”, zegt ze.

Volgens de makers ligt het allemaal anders. „In het maakproces van een journalistieke documentaire is het uitgangspunt dat het eindproduct onderwerp is van voortschrijdende inzichten. Dat is de essentie van een documentaire”, zo laat BNNVARA weten in antwoord op vragen van NRC. BNNVARA stelt dat de serie neutraal is en dat het onderwerp van alle kanten wordt belicht: er komen mensen aan het woord die Singhs onschuld bepleiten en mensen die er vraagtekens bij zetten. Het kamp Singh heeft alle kans gehad te reageren op de film, maar tot een afspraak kwam het nooit, volgens BNNVARA.

Wel wordt Singh in de film door zijn Amerikaanse advocaat verdedigd. Dit interview staat volgens Imamkhan in geen verhouding tot beschuldigingen die tot in detail worden uitgeserveerd in de documentaire. Interviews met mensen die de rol van de Nederlandse overheid bekriften, haalden de documentaire niet. Imamkhan, die de eindversie van Een Amerikaanse nachtmerrrie niet heeft gezien, heeft een kort geding aangespannen om uitzending te verhinderen. Aanstaaude vrijdag dient die zaak.

Jaitzen Singh laat vanuit de gevangenis weten dat hij nooit iemand heeft misbruikt en de moorden niet heeft laten plegen. Hij hoopt dat de rechter de documentaire verbiedt. Als dat niet gebeurt, vreest hij voor zijn leven. „Ik ben enorm bang dat ik in de gevangenis vermoord word.”